

■ Współpraca gospodarcza państw Grupy Wyszehradzkiej i Niemiec

Martin Wycisk

Dynamiczny wzrost gospodarczy państw Grupy Wyszehradzkiej (V4) w ostatnich dwóch dziesięcioleciach spowodował, że region ten stał się jednym z kluczowych partnerów gospodarczych Niemiec. W wymianie handlowej region V4 zajmuje pierwsze miejsce, wyprzedzając USA, Francję, Chiny i Rosję. Jednocześnie region V4 jest drugim po USA odbiorcą bezpośrednich inwestycji niemieckich. Państwa Grupy Wyszehradzkiej i Niemcy stworzyły łańcuch powiązań produkcyjno-handlowych, który może być podstawą do zmierzenia się z wyzwaniami, przed którymi stoją te gospodarki. Należą do nich: utrzymanie procesu konwergencji, zrównoważenie regionalnego rozwoju oraz przejście do gospodarki 4.0 z zachowaniem społecznej inkluzji.

Państwa V4 liczą w sumie 63 mln mieszkańców, co stanowi 77% ludności Niemiec (wykres 1). Pod względem produktywności mierzonej w PKB na jednego mieszkańca nadal występują znaczne różnice między V4 i Niemcami. Czechy uzyskują tutaj najwyższy wskaźnik, sięgający 71% poziomu Niemiec. Należy jednak nadmienić, że te dysproporcje porównywalne są z nadal istniejącą różnicą między produktywnością w Niemczech zachodnich i wschodnich. W tych ostatnich poziom PKB na jednego mieszkańca od ponad 15 lat utrzymuje się w granicach 80%. Dane te mogą wskazywać na powstały również w Niemczech fenomen tzw. pułapki średniego dochodu. Czechy i Niemcy zarejestrowały w 2017 r. także najniższy poziom bezrobocia.

Struktura gospodarcza V4 i Niemiec jest zbliżona. Usługi odgrywają najważniejszą rolę zarówno jako wkład do PKB, jak i w strukturze zatrudnienia (tabela 2). Podobieństwo występuje również w odniesieniu do udziału przemysłu w PKB i zatrudnieniu. Różnice wynikają ze znaczenia rolnictwa. Generalnie rolnictwo odgrywa w regionie większą rolę niż w Niemczech.

Redakcja:

Radostaw Grodzki
Jacek Kubera
(redaktor naczelny)
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Nr 364/2018
24.10.18

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne
także dzięki:
NEWSLETTER IZ
FACEBOOK
SCRIBD
LINKEDIN
TWITTER

Na tym tle szczególnie wyróżnia się Polska, gdzie w rolnictwie nadal pracuje 11,5% ogółu zatrudnionych, podczas gdy na Węgrzech 4,9%, w Słowacji 3,9%, Czechach 2,9%, a w Niemczech 1,4%. Równocześnie polskie rolnictwo generuje najmniejszą po Niemczech (0,6%) wartość dodaną PKB, wynoszącą 2,4% (Węgry – 4,5%, Słowacja – 3,8% i Czechy – 2,5%). Wyraźna różnica między poziomem zatrudnienia a udziałem rolnictwa w PKB w Polsce świadczy o dużym niewykorzystanym kapitale ludzkim w tym sektorze.

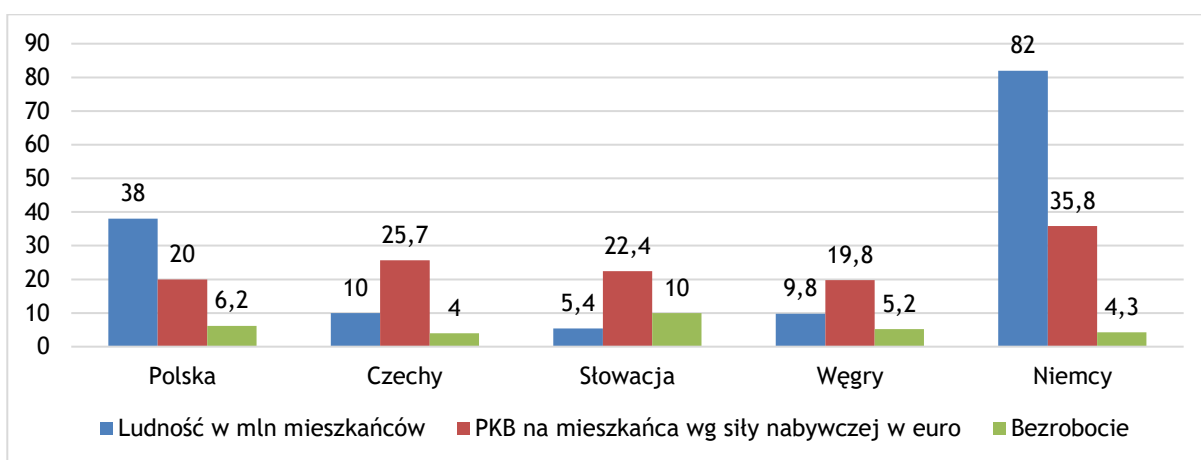
Tabela 1. Wielkość terytorium i liczba mieszkańców

Kraj	Terytorium (w km ²)	Mieszkańcy (na km ²)
Polska	312 866	124
Czechy	78 866	130
Słowacja	48 845	111
Węgry	93 030	108
Niemcy	356 021	233

Na podstawie: worldatlas.com, mapbox.com

Wykres 1. Państwa Grupy Wyszehradzkiej – wybrane wskaźniki

Źródło: GUS. Polska w liczbach 2017

Tabela 2. Dane sektorowe

	Polska		Czechy		Słowacja		Węgry		Niemcy	
	PKB (2016)	zatrudnienie (2015)	PKB (2016)	zatrudnienie (2015)	PKB (2016)	zatrudnienie (2015)	PKB (2016)	zatrudnienie (2015)	PKB (2016)	zatrudnienie (2015)
Rolnictwo	2,4%	11,5%	2,5%	2,9%	3,8%	3,9%	4,5%	4,9%	0,6%	1,4%
Przemysł	33,3%	30,5%	37,7%	38,0%	34,8%	22,7%	30,4%	30,3%	30,5%	24,2%
Usługi	64,2%	57,5%	59,8%	59,0%	61,4%	73,4%	65,1%	64,8%	68,9%	74,4%

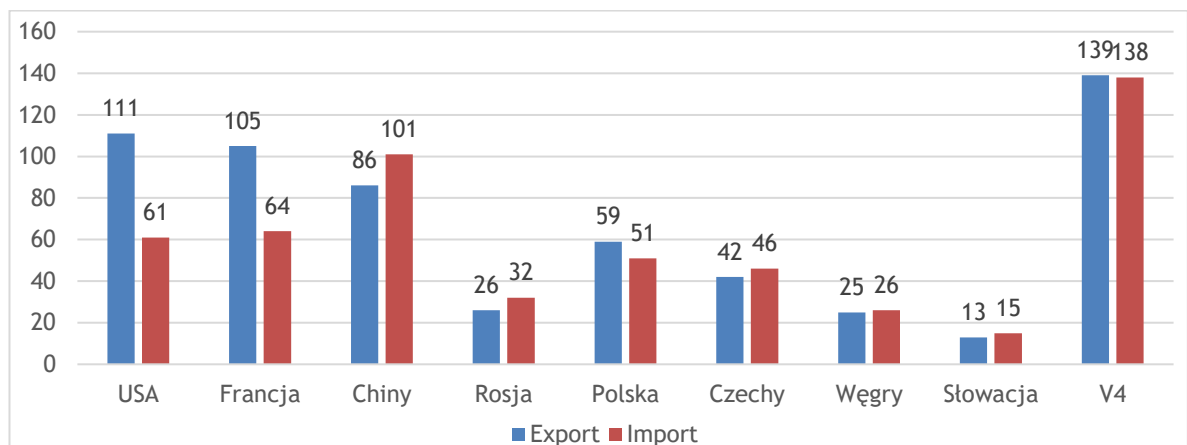
Źródło: Wirtschaftskammer Österreichs WKO, <http://wko.at/statistik/laenderprofile/>

V4 i Niemcy: wymiana handlowa i inwestycje

Niemcy są dla wszystkich państw V4 głównym partnerem handlowym i to zarówno po stronie importu, jak i eksportu. Wszystkie kraje V4 osiągają nadwyżkę handlową z Niemcami. Należy jednak zauważyć, że również niemieckie statystyki wykazują nadwyżki w handlu z tym regionem. Te rozbieżności w wyliczeniach wynikają częściowo z charakteru wymiany handlowej, która odbywa się w dużej części w ramach właścicielskiego łańcucha produkcji (wymiana między spółkami-matkami i spółkami-córkami). Pozytywnie należy odnotować fakt, że wymiana zdominowana jest przez produkty przemysłowe.

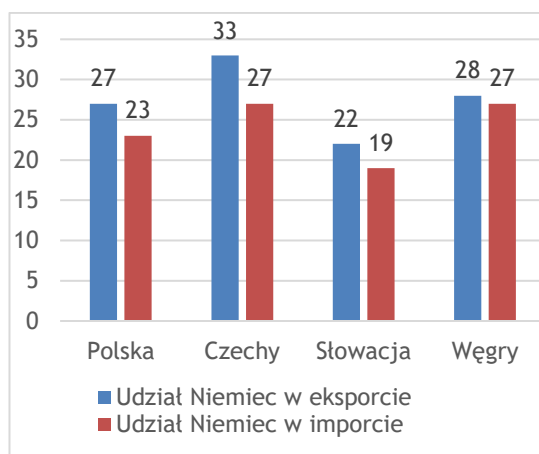
Na szczególną uwagę zasługuje nie tylko poziom, ale i dynamika wzrostu wymiany handlowej między V4 i Niemcami. Polska zajęta w 2017 r. 8. miejsce jako kierunek niemieckiego eksportu oraz 6. jako źródło importu, w 2004 r. było to odpowiednio 11. i 14. miejsce. Spośród wszystkich partnerów handlowych w 2017 r. państwa wyszehradzkie jako grupa były zarówno największą destynacją eksportu, jak i źródłem importu dla Niemiec (wykres 2).

Wykres 2. Niemiecka wymiana handlowa w 2017 r. (w mld euro)

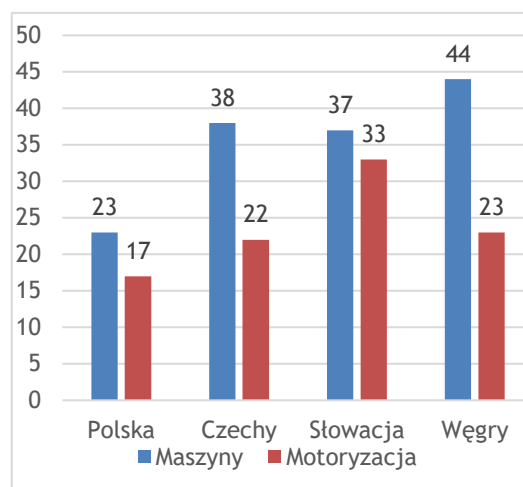

Źródło: Aussenhandel – Rangfolge der Handelspartner im Aussenhandel der Bundesrepublik Deutschland 2017, Federalny Urząd Statystyczny

Niemcy są również dla poszczególnych państw wyszehradzkich głównym rynkiem eksportu, jak i najważniejszym źródłem importu. Największe uzależnienie eksportu i importu od rynku niemieckiego występuje w Republice Czeskiej (odpowiednio 33% i 27%), najmniejsze w Słowacji (odpowiednio 22% i 19%) (wykres 3). Warto zaznaczyć, że handlowe powiązania Niemiec są bardziej zdywersyfikowane. Udział USA jako największego rynku eksportowego wynosi jedynie 8,7% w całości eksportu z Niemiec, natomiast udział Chin jako największego źródła importu – 9,7%.

Wykres 3. Niemcy jako destynacja eksportu i źródło importu w 2016 r. (w %)

Źródło: The Observatory of Economic Complexity, <https://atlas.media.mit.edu/en/>

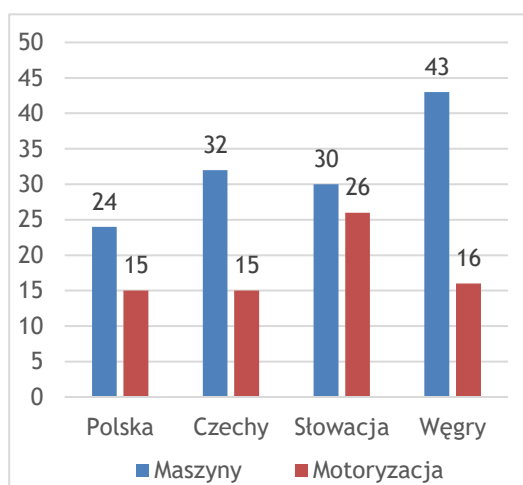
Wykres 4. Dwie główne grupy towarów eksportowanych przez V4 do Niemiec (w %)

Źródło: The Observatory of Economic Complexity, <https://atlas.media.mit.edu/en/>

Jako okoliczność pozytywną należy odnotować fakt, że wymiana handlowa państw Grupy Wyszehradzkiej z Niemcami zdominowana jest przez branże przemysłowe charakteryzujące się wysoko przetworzonymi produktami. Zarówno w eksporcie, jak i imporcie dominują wyroby przemysłu maszynowego i motoryzacyjnego. Jednocześnie taka specjalizacja rodzi niebezpieczeństwo „importu” zjawisk kryzysowych w momentach zmian koniunktury w tych branżach. Pod tym względem Polska odnotowuje najniższy stopień uzależnienia. Dwie wskazane tu branże stanowią w sumie o 40% całego eksportu z Polski do Niemiec. Dla Słowacji wskaźnik ten sięga 70%, Węgier – 67% i Czech – 60% (wykres 4).

Większą różnorodnością cechuje się import państw Grupy Wyszehradzkiej z Niemiec, choć i tutaj dominuje branża maszynowa i motoryzacja. Największą rolę te dwie branże odgrywają w imporcie z Niemiec na Węgry (59%), a najmniejszą z Niemiec do Polski (39%).

W dziedzinie usług to Niemcy stanowią największą grupę turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych w państwach V4.

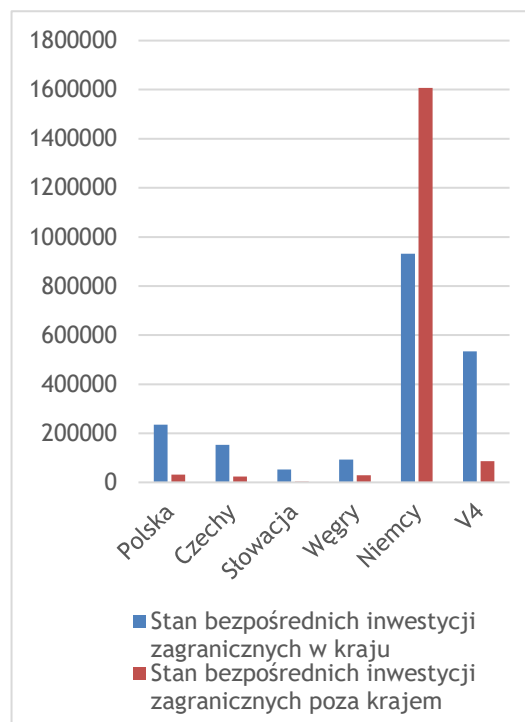
Wykres 5. Dwie główne grupy towarów importowanych przez V4 z Niemiec (w %)

Źródło: The Observatory of Economic Complexity, <https://atlas.media.mit.edu/en/>

Inwestycje

W statystykach inwestycji międzynarodowych widać największe różnice między modelem ekonomicznym przyjętym w V4 i Niemczech. Model rozwoju Niemiec Zachodnich po 1949 r. zakładał od początku intensywną obecność kapitałową na rynkach zagranicznych i rozbudowywanie międzynarodowej pozycji inwestycyjnej. Było to możliwe dzięki wsparciu kredytowemu ze strony systemu bankowego, wspieranego z kolei polityką monetarną *Bundesbanku* oraz zabezpieczeniem ze środków pomocy w ramach Planu Marshalla oferowanym przez *KfW*. Model rozwoju V4 nastawiony był na przyciąganie strumieni zagranicznego kapitału w zamian za własność (zob. Schulz 2014, [link](#)). Znajduje to odzwierciedlenie w zmniejszającej się międzynarodowej pozycji inwestycyjnej V4. Wykres 6 ilustruje zasadnicze różnice w powiązaniach kapitałowych Niemiec i V4, zwłaszcza w odniesieniu do inwestycji bezpośrednich za granicą.

Wykres 6. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne V4 i Niemiec w 2017 r. (w mln dolarów)

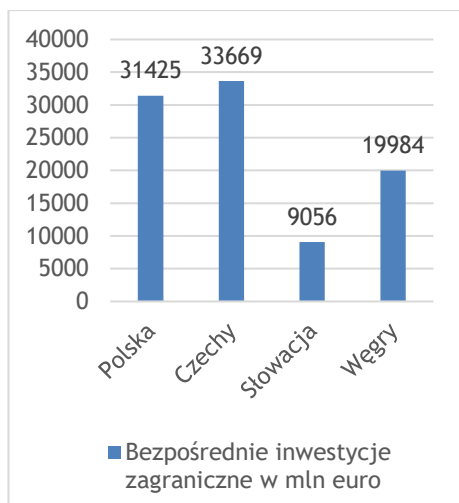
Na podstawie: Konferencja Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju ([link](#))

Niemcy są największym inwestorem bezpośrednim we wszystkich krajach V4. W 2016 r. główną destynacją niemieckich inwestycji w Europie Środkowej były Czechy, wyprzedzające nieznacznie Polskę, a wyraźniej Węgry i Słowację.

Branżami docelowymi są głównie handel, przemysł przetwórczy i energetyka. Niemieckie inwestycje wykazują się wyraźną koncentracją regionalną. W przypadku Polski 1/3 inwestycji przypada na Warszawę i okolice, 1/4 na Wielkopolskę, 17% na Dolny Śląsk i 9% na województwo śląskie. Fenomen regionalnej koncentracji zagranicznych inwestycji bezpośrednich występuje również w innych krajach. W Czechach niemieckie firmy preferują duże ośrodki miejskie (Praga, Brno, Plzeň) oraz zachodnie województwa przy granicy z Niemcami. W Słowacji ogół zagranicznych inwestycji bezpośrednich lokowany jest przede wszystkim w Bratysławie, w mniejszym stopniu w zachodnich regionach. Porównywalna jest sytuacja na Węgrzech, gdzie inwestycje zagraniczne koncentrują się w aglomeracji budapeszteńskiej oraz dwóch krajach zachodnio-północnych.

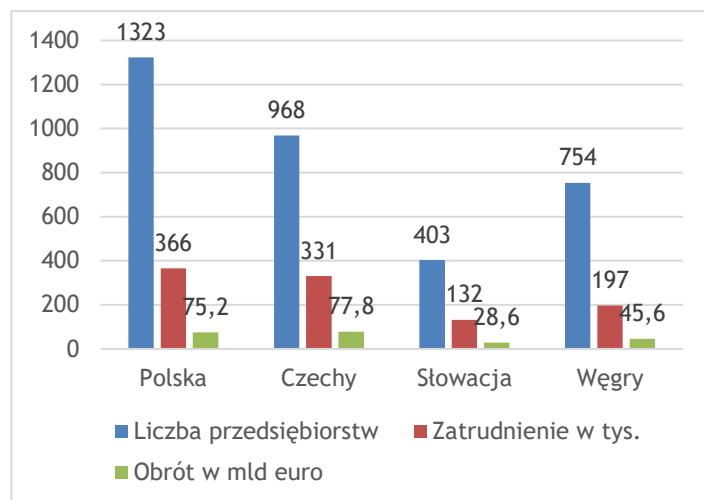
Ilościowo najwięcej podmiotów oraz osób zatrudnionych przypada na Polskę, gdzie kapitał niemiecki zainwestował w 1323 przedsiębiorstwa zatrudniające w sumie 366 tys. pracowników i uzyskujące 75,6 mld euro obrotów (wykres 8).

Wykres 7. Niemieckie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w mln euro w Europie Środkowej w 2016 r. (część I)

Na podstawie: Deutsche Bundesbank ([link](#))

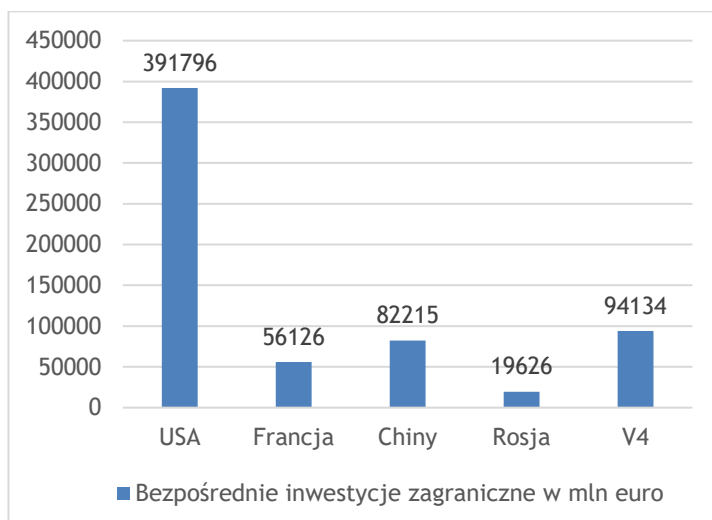
Wykres 8. Niemieckie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowej w 2016 r. (część II)

Na podstawie: Deutsche Bundesbank ([link](#))

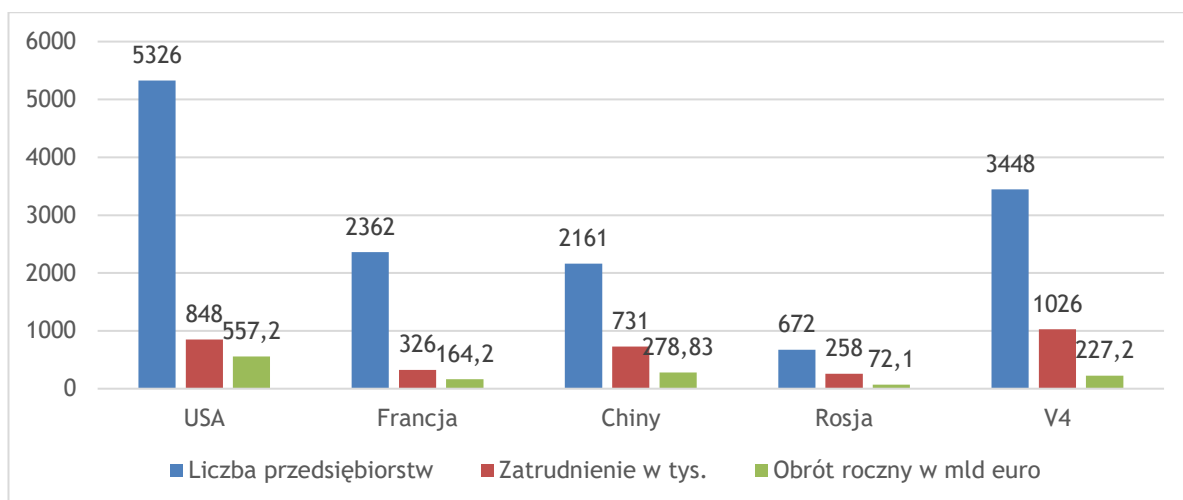
Na tle zaangażowania kapitału niemieckiego w innych regionach, kraje V4 były po USA drugą destynacją dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych Niemiec, wyprzedzając pod tym względem Chiny i Francję (wykres 9).

Wykres 9. Niemieckie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w mln euro w 2016 r. (część I)

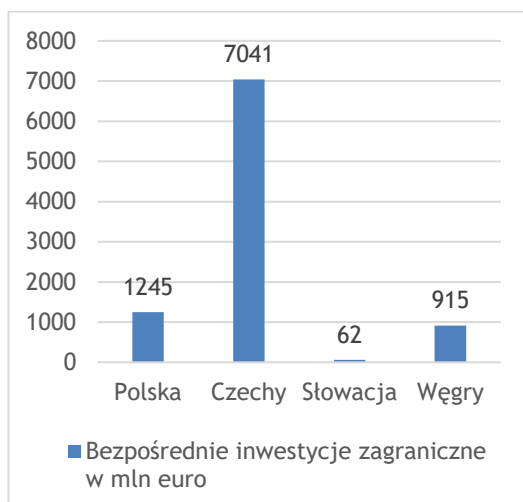
Na podstawie: Deutsche Bundesbank ([link](#))

Również pod względem liczby niemieckie przedsiębiorstwa inwestujące w krajach wyszehradzkich plasowały się w 2016 r. na drugim miejscu za przedsiębiorstwami ze Stanów Zjednoczonych, wyprzedzając firmy z Francji i Chin. Jeśli chodzi o liczbę osób zatrudnionych, kraje wyszehradzkie są na pierwszym miejscu (wykres 10).

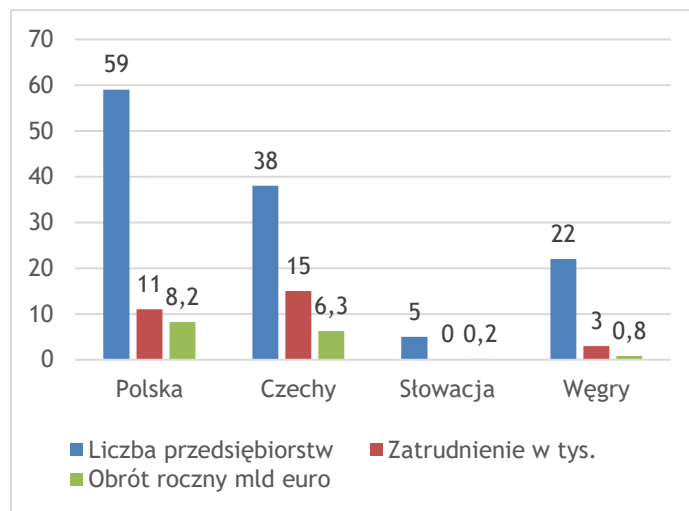
Wykres 10. Niemieckie bezpośrednie inwestycje zagraniczne w 2016 r. (część II)

Na podstawie: Deutsche Bundesbank ([link](#))

Spośród państw V4 najbardziej zaangażowana na niemieckim rynku inwestycji bezpośrednich była Republika Czeska. Znacząco mniej zainwestowały przedsiębiorstwa polskie, węgierskie i słowackie.

Wykres 11. Inwestycje V4 w Niemczech w mln euro w 2016 r. (część I)

Na podstawie: Deutsche Bundesbank ([link](#))

Wykres 12. Inwestycje V4 w Niemczech w 2016 r. (część II)

Na podstawie: Deutsche Bundesbank ([link](#))

Najbardziej aktywne na rynku niemieckim są przedsiębiorstwa z Polski i Czech. W 2016 r. funkcjonowało w Niemczech 59 przedsiębiorstw z kapitałem polskim. Z kolei w przedsiębiorstwach z kapitałem czeskim zatrudnionych było najwięcej pracowników.

Wnioski

- Ze względu na powstałe łańcuchy produkcji, bliskość rynków oraz wzajemny potencjał wymiana handlowa i inwestycje między V4 i Niemcami intensywnie się rozwinęły. Skala powiązań gospodarczych obrazuje duże znaczenie V4 dla ekonomii Niemiec na tle innych partnerów.
- Niezależnie od intensywności powiązań gospodarczych z Niemcami, perspektywnym wyzwaniem dla V4 pozostaje większa dywersyfikacja branżowa i geograficzna w zakresie eksportu i importu.
- Wśród państw regionu Polska zajmuje wysoką pozycję ze względu na rozmiar rynku. Jest także punktem wyjścia do ekspansji firm niemieckich na rynki innych państw Europy Środkowo-Wschodniej. Według rankingu Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej (AHK), w latach 2013-2015 Polska była najbardziej atrakcyjnym rynkiem dla niemieckich inwestorów w regionie. W 2016 i 2017 r. ustąpiła miejsca Republice Czeskiej.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Martin Wycisk - analityk w Instytucie Zachodnim, absolwent Studium Europy Wschodniej UW i politologii na Uniwersytecie Śląskim, między grudniem 2016 a listopadem 2017 wiceprzewodniczący stowarzyszenia Forum Młodych Dyplomatów.